

Keine Oisterwijkse Heide

De Kleine Oisterwijkse Heide is een heiderestant ter grootte van ong. 20 ha. grenzend aan het ontginningslandschap "de Logt" te Oisterwijk. Het gebied wordt gekenmerkt door een hoge zandrug die in de lengte over het terrein loopt. In het noordelijk deel is een kleine zandafgraving gesitueerd, die in een later stadium als vuilstortplaats is gebruikt. Aan de rand van deze afgraving is te zien dat genoemde zandrug een weinig uitgesproken podzol-profiel vertoont. In het lage noord-westelijke gedeelte wordt op een diepte van ong. 1 m. wat fijn grind aangetroffen. Hier is ook een stelsel van smalle slootjes te vinden, misschien een rest van een vroegere ontginningspoging.

Begrijpelijkwijz wordt de plantengroei hoofdzakelijk bepaald door deze gebiedsindeling. Zo vinden we op de relatief hoge gedeelten voornamelijk struikhei en opslag van groveden, met daarnaast berk, zomereik en zeeden. Opvallende struiken zijn verder: stekelbrem, vuilboom en kruipwilg. Op de struikhei parasiteert hier en daar het warkruid, terwijl verschillende korstmossen het beeld vervolledigen. De lage delen worden gekenmerkt door een begroeiing van pijpestrootje dopheide, veenbies en klokjesgentiaan. Op sommige plaatsen treffen we fraaie gagelpartijen aan, kruipwilg, vuilboom en stekelbrem zijn eveneens vertegenwoordigd. De opslag van den en berk is hier veel minder. Bosbes groeit in kleine hoeveelheden aan overschaduwde slootkanten. Op één plaats werd het zeldzame beenbreek gevonden. De gehele lengte van de helling vormt een gradiënt van hoog naar laag, die zich manifesteert in een erg mooie zoom van dopheide, in breedte variërend van 0,5 tot ong. 10 m. De vegetatie rondom de zandafgraving wijst op eutrofiëring, o.a. door de aanwezigheid van enkele gras- en biezensoorten (zoals straatgras, smele, struisriet, biezeknoppen en gewone veldbies) en verder door kleine brandnetel, braam, vlier, populier, geoorde wilg, rolklaver, engelwortel en verschillende composieten. Op de kale zandbodem zelf schijnt de heide zich weer te herstellen. Interessant daarbij is het voorkomen van grondster tussen de jonge struikhei.

De broedvogelinventarisatie is met het oog op mogelijke verstoring van de korhoenders zeer summier geweest; het terrein zelf werd in de broedtijd niet betreden. Vanaf de paden kon een groot aantal zangposten van boompieper en fitis worden genoteerd, een schatting van het aantal heeft om bovenvermelde reden weinig zin. Houtduif, inlandse tortelduif, roodborst en tjiftjaf waren eveneens zekere broedvogels. De wulp was in het voorjaar met twee paar aanwezig, één paar bracht met succes een broedsel groot. Het gehele jaar was een paartje torenvalken aanwezig, pas laat (half juli) kon één jong uitvliegen. Misschien werd een eerste poging verstoord. De horst bevond zich slechts enkele meters boven de grond. Korhoen. In het voorjaar waren regelmatig vier hanen op de bolderplaats, af en toe werden vijf exemplaren geteld. Het grootste aantal hennen op één dag bedroeg drie. In juni werden de resten van een korhen op de heide gevonden, vlakbij een nest met kapotte eieren. Ook een op dezelfde wijze toegetakelde fazantehen werd aangetroffen: de romp tot op het bot afgevreten, vleugels en poten vrijwel intact. Op 31 augustus werden de eerste jonge korren gezien, hun aantal wordt tot 7 september niet hoger geschat dan vier, waarvan mogelijk drie hennen en één haan. Er werden dus twee broedgevallen vastgesteld, waarvan één met succes.

Als waarschijnlijke broedvogels kunnen genoemd worden: groene specht, matkopmees, staartmees, zwartkop, geelgors en rietgors. Mogelijk zijn merel, grote lijster, vlaamse gaai en kneu eveneens broedvogel. Gedurende het hele seizoen werd regelmatig een velduil waargenomen, jagend langs de rand van het gebied.

Hoewel zoogdieren en ongewervelden niet onderzocht werden, verdient de aanwezigheid van drie à vier reeën vermelding. Hazen werden wel regelmatig waargenomen, konijnen daarentegen nauwelijks. Bij de zandafgraving maakten verschillende soorten graafwespen hun holen, kleinere en grotere mierenhopen kwamen verspreid voor.

Al met al mogen we concluderen, dat de Kleine Oisterwijkse Heide een gaaf heiderestant is, met tal van typische soorten die men in een reservaat van deze geringe omvang niet zonder meer zou verwachten. Vooral de aanwezigheid van korhoen en beenbreek moet gewaardeerd worden, maar ook het totale aspect van deze heide is het waard behouden te blijven. Hiertoe zijn evenwel bepaalde maatregelen geboden, als aanvulling op het weren van te veel publieke (rekreatieve) belangstelling. In overeenstemming met de aanbevelingen van dhr. Eygenraam (gedaan in diens rapport: "Ecologie van het Korhoen") en in overleg met dhr. W. van de Wouw (reservaatbeheerder Brabants Landschap) kunnen de volgende uitgangspunten voor een doeltreffend beheer geformuleerd worden:

- vermindering van het aantal "bomen" op de heide
- bevordering van de nodige variatie in hoogte en dichtheid van de struikhei-vegetatie zelf.

Twee overwegingen spelen daarnaast een rol:

- het kaler maken van de heide dient zeer geleidelijk te geschiede; al te rigoreuze ingrepen zouden het aanzien van het gebied te plotseling wijzigen, en daardoor negatief kunnen werken.
- vooral de eerder genoemde hellinkjes van de zandrug moeten vrijgesteld worden van opslag, omdat hier de roestplaatsen van de korhoenders liggen, en omdat ze floristisch en landschappelijk interessant zijn.

Verder dient het verwijderen van de "bomen" selectief te gebeuren. Forse vliegdenneren met goed ontwikkelde grondtakken kunnen hier en daar gespaard worden, omdat ze een rol kunnen spelen in het dagritme van de korhoenders. De zeeden kan over het algemeen zonder bezwaar gerood worden, omdat deze soort voor de (avi)fauna van weinig belang is en bovendien de struikhei vegetatie verdringt door zijn dikke pakket dode naalden. Jonge berken kunnen gemakkelijk met de hand verwijderd worden. Verjonging van de heide wordt in de hand gewerkt door het verdwijnen van een aantal grote bomen, terwijl op enkele plaatsen de heide gemaaid kan worden. Door op laaggelegen plekken de heide af te plaggen kunnen de voorwaarden voor beenbreek en zonnedauw misschien verbeterd worden.

Oisterwijk, 8 sept. 1975
v.w.g. Falco

litteratuur: J.A. Eygenraam,
ITBON rapport no. 66:
Ecologie van het Korhoen(Lyrurs tetric L.) 1965